

Armsad hõimlased ja sõbrad.

Esmalt kutsun teid siit Lahtist mõtteliselt üle Soome lahe Eesti kagupiiri lähedale, kus otse Venemaa kõrval asub vähem kui 150 inimesega Obinitsa küla.

Ometi oli just see vana seto küla möödunud aastal miljonitele soomeugrilastele kultuuripealinnaks. See näitas, kuidas väike saab olla tegelikult suur.

Setosid elab peamiselt Eestis 10 000 ringis ning nende pühendumus ja visadus võiksid olla meile kõigile kompassiks, kuidas hoida oma üht eripalgelist kultuuri, et see kestaks ka üle raskete aegade ja paratamatute muutuste. Lisaks enda tahtmisele on neil ka Eesti riigi tugi ja mõistmine.

Astudes veidi lõuna poole, näeme, kuidas hõimurahvaste ja Läti riigi abil on liivlaste kultuur tagasi tulemas, justkui kaduviku veerelt, ja saamas taas elavaks.

Ma tean väga isiklikult, enda perekonna kogemusest, kuidas säilitada oma rahva kultuuri ja keelt ka siis, kui sa oled sunnitud elama oma kodumaast lahus. Minu pere põgenes nõukogude okupatsiooni eest läände ja me hoidsime koos teiste saatusekaaslastega alles ja mis kõige tähtsam, elavana, oma enese rahva kultuuri. Muidugi mõista toimus see kõik ja võimsamalt ka okupeeritud Eestis, kus eestlased hoidsid alles oma keelt ja kultuuri, seda arendades vaatamata võõrale survele ja kõikidele vastutuultele.

See, millest me peame siin rääkima, on soome-ugri maailma püsimine ja arenemine. See on palju rohkem kui vaid rahvakultuuri talletamine ja säilitamine. See on suuremate toetus, abi ja usaldus, mis aitaks väikestelgi suureks saada.

Praeguses globaalses külas, nagu üleilmse infoühiskonna kohta öeldakse, on ju teada, et avatuse ja globaliseerumise vastumõjuna tugevneb igal pool ka lokaalsus, riigist hoopis

väiksema kogukonna identiteet ja sõltumatu kollektiivne enesemääratlus.

Siin saabki selgeks vaba maailma tugevus. Vaba ja demokraatlik ühiskond toetab väikeste ja eriilmeliste kultuuride säilimiseks olulisi projekte, ta toetab eripära, et kestaks kõigi väikeste rahvaste keeled ja kultuurid.

Oleme meie soome-ugri maailmakongressil omavahel ausad. Ausad ka oma mures Venemaa soome-ugri rahvaste rahvaarvu ja soome-ugri keelte kõnelejate arvu vähenemise pärast. See on meie ühine mure enda identiteedi pärast, mis oleks palju vaesem ilma Venemaa soome-ugri rahvasteta.

Millised tühimikud sinna jääksid, kui võtaksime oma kultuurist ära Lennart Meri filmid, Veljo Tormise heliloomingu või Kaljo Põllu graafika. Kõik nad toetusid Venemaa soome-ugri rahvaste kultuuripärandile.

Seega – toetades neid rahvaid, toetame me iseennast, oma keele- ja kultuuriruumi. Toetame kogu maailma kultuurilist rikkust ja mitmekesisust.

Väiksed ja unikaalsed soome-ugri ja samojeedi rahvad vajavad suuremate poolset kaitset ja toetust. Vadja ja eenetsi keelt räägib mõnikümmend inimest, isuri ja nganassaani keelt räägib sadakond inimest. Nad on ainukesed ja viimased. Nad on meie kõigi ühine rikkus. Osa inimkonna rikkusest, mis nõuab väga erilist tähelepanu. Oleme harjunud kaitsma loomi ja taimi, kandma neid punastesse raamatustesse, nii seaduste kui ka väga radikaalsete meetoditega. Aga keelte kadumisse, mille taustal on toorainepõhise majanduse arendamine ning konflikt väga väikeste ja unikaalsete rahvakildude ja suurtootjate vahel, suhtutakse kui loomulikku protsessi.

Siberi naftaväljade põlisrahvaste kannatustest punane lumi, mis pani juba 30 aastat tagasi muret tundma, ei saa olla 21. sajandi normaalsus, millega vaikides ja ükskõikselt leppida. Kellegi majanduslik kasu ei või üles kaaluda keelte ja kultuuride kadumist, sest nii hävineb osa meist kõigist. Me muutume ise vaesemaks nagu kogu inimkondki.

Põlisrahvaste Foorum ning eestlane selle liikmena annab globaalsel tasemel oma panuse, et nii ei juhtuks. Sest oma riigiga soome-ugri rahvastel on kohustus toetada meie väiksemaid hõimurahvaid. Nii on mul väga hea meel soome-ugri külade foorumi algatuse üle, mis annab tuge hõimurahvastele ja edendab meie koostööd.

Mul on ka hea meel edastada teile Eesti Teaduste Akadeemia presidendi Tarmo Soomere mõte, mis aitaks vene keeles kirjutavatel soome-ugri keeleteadlastel avaldada nende teadustööde tulemused maailma akadeemilisele kogukonnale, tõlkides neid inglise keelde ja avaldades neid ajakirjas *Linguistica Uralica*, see aga eeldab samuti meie riikide koostööd.

Vaadates soome-ugri maailmale, peame nägema sellest koostööst tõusvat väge, sest vaid üheskoos saame midagi ära teha, lootusetus ei saa kunagi meie abimeheks, sellest tuleb alati üle olla.

Lugupeetavad kuulajad,

Mõtleme eestlaste ja soomlaste saatusele. Kahe soome-ugri riigirahva hulgas on aktiivselt käivitunud ettevalmistused oma riikide esimese suure juubeli – 100. sünnipäeva tähistamiseks. Siinses soome-ugri universumis väärub see tõik kindlasti meeles pidamist ning lahti mõtestamist.

Meie üks kogemus räägib sõpradest ja miks sõbrad on olulised, eriti, kui nad on hädas.

Kui Eesti okupeeriti, siis kaotasime loomulikult ka oma välissaatkonnad. Jah, muidugi oli tublisid saadikuid, kes jätkasid vabaduseta jäänud rahva esindamist ja keda jätkuvalt tunnustati Eesti esindajatena. Kuid me vajasime ka hoopis teistsuguseid välisesindusi vaba maailma paljudes riikides ja linnades läbi möödunud sajandi teise poole okupatsioonikümnendite. Eesti pagulaste seltsid, liidud ja maata riigi institutsioonid hoidsid üleval nii riigi õiguslikku järjepidevust kui ka löid toetuspinna nn mittetunnustamise poliitika kestmiseks.

Eestlasi ei jätkunud kõikjale ja näiteks siinsamas Soomes eestlaste pagulaskogukond puudus. Aga ega saatkond seetõttu tekkimata jäänud. Kui ise ei saa, siis sõbrad aitavad. Usun, et just siinsamas Soomes kirjutati 1980ndatest kuni Eesti iseseisvuse ametliku taastamiseni üks Eesti

diplomaatia eredamaid lehekülgi, kusjuures mitteametlike diplomaatidena tegutsesid omast vabast tahtest meie hõimuvennad soomlased. Eesti kultuuriesindusena alustanud Tuglase selts muutus Nõukogude Liidu lagunemise aja murranguhetkedel aina selgepiiriliseks Eesti poliitiliseks esinduseks, mis tipnes sellega, et kuumadel augustipäevadel 1991. aastal sisustas välisminister Lennart Meri just Tuglase seltsi ruumidesse oma ülemaailmse peastaabi.

Head maailmakongressi osavõtjad!

Vaid veidi üle saja päeva on jäänud hetkeni, kui Tartus avab oma uue ja hiilgava kodu, oma esimese päris kodu ukseid 107 aasta vanune Eesti Rahva Muuseum. Eesti rahvusmuuseumi vankumatute traditsioonide hulka on kuulunud ka keelehõimlaste kultuuride kogumine, uurimine ja edendamine. Nüüd saab see täiesti uue kvaliteedi, sest ainuüksi soome-ugri rahvastele pühendatud püsinäitus laiub 1100 ruutmeetri suurusel alal, mis ei jää pindalalt oluliselt alla näiteks Eesti saatkonna hoonele Helsingis.

See näitus on ankur, mille ümber peab elama ja pulbitsema soome-ugri rahvaste elu. Tartus on niisiis sündimas saatkond kõigile väikestele soome-ugri rahvastele.

Põlisrahvad ei pea mitte hirmu tundma, hoides enda kultuuri ja ajalugu. Vastupidi, selles kordumatus eripäras on nende uhkus ja väärikus, meie kõigi ühine rikkus.

Head hõimuvelled, nähkem ja kasutagem tõdemust, iga soomeugri rahva kestliku arengu selgrooks on ka väga pikas perspektiivis hea ja toetav sõprusvõrgustik üle maailma.

Hoidkem ja rajagem siis seda. Ikka selleks, et me väike ent visa keelepüü igavesti haljendaks.

Täna teid!